

بررسی نیازهای آموزشی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی گیلان در سال ۱۳۸۶

دکتر ماهدخت طاهری*، عطا... اسدی**، دکتر حسین خوشرنگ***

*دکترای مدیریت آموزشی، استادیار دانشگاه علوم پزشکی گیلان، مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی

**کارشناس ارشد بیهوشی، مربی دانشگاه علوم پزشکی گیلان، دانشکده پرستاری و مامایی شهید بهشتی

***متخصص بیهوشی، استادیار دانشگاه علوم پزشکی گیلان، دانشکده پزشکی، گروه بیهوشی

چکیده

مقدمه: نیازسنجی با شناسایی نیازهای اصلی، مبنایی برای تعیین اهداف و بستر مناسبی برای سازماندهی سایر عناصر مهم، حول نیازهای اولویت یافته فراهم می‌سازد. از نظر علمی اولین اقدام در طراحی هر برنامه آموزشی تعیین نیازهای آموزشی افراد است و شناسایی این نیازها امکان استفاده بهینه از منابع موجود را فراهم می‌کند. در این راستا هدف از این مطالعه نیز تعیین نیازهای آموزشی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی گیلان در سال ۱۳۸۶ بود.

روش‌ها: این مطالعه بصورت مقطعی، توصیفی انجام شد و در آن پرسشنامه استاندارد مطالعه نیازسنجی دانشگاه می‌شیگان (۲۰۰۵) پس از تعیین روایی و اعتبار مورد استفاده قرار گرفت. روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بود و ۷۴ پرسشنامه‌ها پس از تکمیل با استفاده از نرم افزار SPSS مورد بررسی و تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

یافته‌ها: اولویت‌های انتخابی اساتید در ارتباط با محورهای مختلف به شرح ذیل بود: ۳۸/۵ درصد نوشتن طرح درس استاندارد؛ ۲۶/۳ درصد آموزش دانشجو محور؛ ۴۲/۴ درصد OSCE؛ ۲۷ درصد تهیه اسلاید های کامپیوتری؛ ۲۴/۳ درصد آشنایی با چگونگی ایجاد و استفاده از پورت فولیو را به عنوان اولویت اول ذکر کرده بودند. مناسب ترین زمان تشکیل کارگاه‌ها را صبح روز پنجشنبه و فصل بهار و در پایان نیمسال تحصیلی عنوان نمودند. ۶۷/۶ درصد اساتید امکانات موجود و ۸۷/۸ درصد آنها فضای آموزشی دانشگاه را برای تدریس به روش های جدید کافی ندانستند.

نتیجه‌گیری: اعضای هیات علمی شرکت در کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی متناسب با نیازها در حیطه‌های طراحی تدریس، روش‌های تدریس، روش‌های استاندارد ارزشیابی، تکنولوژی آموزشی و مهارت‌های عمومی را گامی مناسب در جهت ارتقاء توان آموزشی خود و کیفیت آموزش دانشگاه می‌دانند. بدیهی است مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی باید کارگاه‌ها و دوره‌ها را متناسب با نیازهای آموزشی اساتید تنظیم کند.

واژه‌های کلیدی: نیازهای آموزشی، اعضای هیات علمی، برنامه ریزی آموزشی، ارتقاء کیفیت آموزشی

نویسنده مسئول: دکتر ماهدخت طاهری، عضو هیات علمی مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی

دانشگاه علوم پزشکی گیلان

mtaheri@gums.ac.ir

مقدمه

منابع انسانی پایه اصلی ثروت ملت‌ها را تشکیل می‌دهند. سرمایه و منابع طبیعی عامل تبعی در تولیدند، در حالی که انسان‌ها عوامل اصلی انباشت سرمایه‌ها هستند و ضمن بهره برداری از منابع طبیعی، سازمان‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی را بنا می‌کنند و توسعه را باعث می‌شوند (۱). آموزش، مکانیسم کلیدی برای توسعه مهارت‌های افراد و پیشرفت منابع انسانی است. بنابراین، اگر مهارت‌های مردم افزایش یابد، آن‌ها در جهت تأمین رفاه و آسایش خانواده، جامعه و کشور بیشتر تلاش خواهند کرد. برنامه‌ریزی درسی اگر به طور نظام‌مند انجام شود، سبب بهبود فرآیند آموزش و در نتیجه افزایش مهارت‌های نیروی انسانی می‌شود (۲).

از نظر مک کلند (McClland)، نیازسنجی آموزشی به سازمان‌ها کمک می‌کند که سطوح دانش و مهارت اعضای خود را ارزیابی کنند. اطلاع از نیازسنجی می‌تواند به عنوان اساسی برای توسعه یک برنامه آموزشی برای افزایش مهارت و دانش کارورزان مورد استفاده قرار گیرد (۳). فرآیند تصمیم‌گیری درباره اینکه چه محتوایی در آموزش منظور گردد، تعیین نیازهای آموزشی یا سنجش نیازها (Need Assessment) نامیده می‌شود. برنامه‌ریزان درسی از طریق اتخاذ روش‌های نیازسنجی آموزشی، نیازهای اساسی فراگیران را تعیین می‌کنند و پس از بررسی‌های لازم و تجزیه و تحلیل آن‌ها، برنامه‌های درسی را طراحی می‌نمایند. از آنجا که برنامه‌های درسی مشخص می‌کند که چه مطالبی باید آموزش داده شود و این مهم چگونه و با چه روشی انجام گیرد، ضرورت دارد که به عنوان چارچوب و اساس، بر پایه‌ای منظم و اصولی تدوین یابد. بنابراین، محتوا باید با نیازمندی‌های شناسایی شده ارتباط داشته باشد. با استفاده از فرآیند سنجش یا تشخیص نیازها می‌توان برای تعیین موضوعات خاص یا عناصر و اجزای برنامه‌های آموزشی بهره گرفت. در واقع، سنجش نیازها فعالیت است که به تعیین و اندازه‌گیری دقیق نیازها می‌پردازد و دوره‌های مختلف آموزشی را توصیه می‌کند. تجزیه و تحلیل نیازها، درباره فراگیران، جامعه و همچنین ساختار دانش مورد نیاز، اطلاعات اصولی را در اختیار طراحان برنامه‌های درسی قرار می‌دهد (۴).

نیازسنجی در نظام آموزش پزشکی و بهداشت ایران نسبت به سایر کشورهای توسعه یافته، حلقه مفقود در برنامه‌های آموزشی است. در تمامی سطوح این نظام، نیازهای آموزشی (آنچه که هست و آنچه که باید باشد) تعیین‌کننده این عامل

در تدوین و طراحی دوره‌های آموزشی، موضوعات درسی و بطور کلی فرآیند آموزش و بهداشت هستند (۵). با توجه به اینکه آموزش پزشکی در طی دهه‌های اخیر، چه در حیطه آموزش و چه از بُعد تخصصی علوم پزشکی رشد چشمگیری داشته، لذا ضروری است اعضای هیات علمی گروه‌های آموزشی پایه و بالینی دانشگاه‌های علوم پزشکی با تازه‌های تخصصی آموزش این رشته‌ها بیشتر آشنا شوند و از روش‌های جدید در فعالیتهای آموزشی خود جهت تسهیل در فرآیند یاددهی - یادگیری و ایجاد یادگیری عمیق در فراگیران استفاده نمایند.

این پژوهش به منظور بررسی و تعیین نیازهای آموزشی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی گیلان در ارتباط با تازه‌های علم آموزش انجام شده و هدف کلی آن بوده که با شناخت نیازهای آموزشی اساتید، برنامه‌ریزی‌های لازم در خصوص آموزش اساتید و ارتقاء دانش نظری و مهارت‌های عملی آنان و بهبود کیفیت کارگاه‌های آموزشی صورت گیرد.

روش‌ها

این مطالعه مقطعی در سال ۱۳۸۶ انجام گرفت. ابتدا پرسشنامه استاندارد شده دانشگاه میثیگان (۲۰۰۵) پس از بازنگری براساس نیازهای آموزشی اصلاح و جهت حفظ کلیه مطالب، ترجمه و ترجمه مکرر به زبان اولیه صورت گرفت تا هرگونه برداشت و خطای احتمالی مشخص گردد. برای تایید روایی پرسشنامه از روش اعتبار محتوی و برای تایید پایایی آن از روش آزمون آلفای کرانباخ ($\alpha = 0.83$) استفاده گردید. پرسشنامه مذکور حاوی ۲۱ سؤال بسته و دارای بخش‌های مختلفی مشتمل بر موارد: ۱- شیوه‌های کلاس داری، ۲- طراحی کوریکولوم درسی، ۳- نوشتن طرح درس، ۴- ارزشیابی، ۵- تکنولوژی آموزشی، ۶- تدریس صلاحیت‌های حرفه‌ای بود.

سئوالاتی که در هر بخش به عنوان نکات لازم برای یک استاد در نظر گرفته شده بود، در قالب ضرورت‌های علمی و به عنوان نیاز مطرح گردیدند. نمونه‌گیری به روش تصادفی ساده انجام شد. با توجه به قواعد راسکو (۱۹۷۵) ۷۴ نفر از مجموع اعضای هیات علمی دانشکده‌های تابعه دانشگاه در نمونه‌گیری فوق شرکت داشتند.

شرکت‌کنندگان در این پژوهش در پاسخ به سئوال‌های ۱ تا ۵ و ۱۸ تا ۲۱ باید گزینه‌های ارائه شده را بر اساس اهمیت شماره گذاری می‌کردند. این سئوال‌ها به ترتیب عبارتند از: طراحی تدریس با ۷ گزینه، روش‌های تدریس با ۱۷

گزینه، روش‌های استاندارد شده ارزشیابی با ۸ گزینه، تکنولوژی آموزشی با ۷ گزینه، مهارت‌های عمومی با ۱۰ گزینه، روز مناسب تشکیل کارگاه‌ها، فصل مناسب و نیز مهمترین مشکل اساتید برای شرکت در کارگاه‌ها هستند.

سپس پرسشنامه‌ها از طریق ارتباط مستقیم با اساتید به آن‌ها ارائه گردید تا نیازهای آموزشی آنان مشخص شود. داده‌ها توسط واحدهای آموزشی دانشکده‌ها و معاونین آموزشی بیمارستان‌ها جمع‌آوری و پس از ورود به رایانه از نرم‌افزار SPSS جهت تجزیه و تحلیل آماری استفاده گردید.

یافته‌ها

محل خدمت اعضای هیات علمی شرکت‌کننده در پژوهش به ترتیب در دانشکده‌های پزشکی (۴۷/۵ درصد)، دندانپزشکی (۱۳/۵ درصد)، پرستاری و مامایی شهیدبهشتی (۲۷ درصد)، پرستاری و مامایی شرق گیلان (۶/۸ درصد) و بهداشت (۵/۴ درصد) بود.

همچنین ۲۳/۲ درصد از اعضای هیات علمی شرکت‌کننده در طرح سابقه کار ۱ تا ۵ سال، ۲۸/۸ درصد ۶ تا ۱۰ سال، ۲۱/۹ درصد ۱۱ تا ۱۵ سال، ۱۵/۱ درصد ۱۶ تا ۲۰ سال و ۱۱ درصد ۲۰ سال به بالا داشتند که از این تعداد، ۴/۱ درصد در مرتبه دانشجویی، ۵۴/۱ درصد در مرتبه استادیاری و ۴۱/۹ درصد در مرتبه مربی بودند.

اساتید مهمترین اولویت‌ها را در طراحی تدریس با ۳۸/۵ درصد به نوشتن طرح درس استاندارد (جدول شماره ۱)، در برنامه آموزشی و روش‌های تدریس با ۲۶/۳ درصد به آموزش دانشجو-محور (جدول شماره ۲)، در روش‌های استاندارد ارزشیابی با ۴۲/۴ درصد به OSCE (جدول شماره ۳)، در تکنولوژی آموزشی با ۲۷ درصد به تهیه اسلایدهای آموزشی، در مهارت‌های عمومی با ۲۴/۳ درصد به پورت فولیو را انتخاب نمودند. همچنین، در ارتباط با ساعات استفاده از وقت خارج از دانشگاه جهت آماده‌سازی برای تدریس به ترتیب ۶۴/۹ درصد از اساتید ۱ تا ۳ ساعت و ۱۸/۹ درصد کمتر از یک ساعت و ۱۶/۲ درصد بیش از ۳ ساعت را ذکر کرده‌اند. ضمناً، اساتید مهمترین مشکل برای شرکت در کارگاه‌های آموزشی را زمانبندی کارگاه‌ها (۶۰/۸ درصد) و حجم زیاد کاری (۴۳/۲ درصد) ذکر کرده‌اند و مناسب‌ترین زمان تشکیل کارگاه‌های آموزشی را صبح روز پنجشنبه (۷۰/۳ درصد) و مناسب‌ترین فصل را بهار (۵۰ درصد) و مناسب‌ترین مقطع زمانی را پایان ترم (۴۰/۵ درصد) پیشنهاد کرده‌اند. از دیگر نتایج بدست آمده تحقیق می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

۶۷/۶ درصد از اساتید میزان حمایت مسئولین برای ایجاد تحول در آموزش و تدریس را خوب و خیلی خوب می‌دانستند و در این رابطه نیز ۵۰/۷ درصد از اساتید تمایل خودشان را برای ایجاد تحول در آموزش و تدریس را کم و بسیار کم و ۴۹/۳ درصد گزینه‌های زیاد را انتخاب نمودند. همچنین، ۵۵/۴ درصد از اساتید میزان نقش دانشجویان در ایجاد تحول در آموزش و تدریس را بسیار کم می‌دانستند.

۶۷/۶ درصد از اساتید امکانات موجود در دانشگاه را برای تدریس و ۸۷/۸ درصد آن‌ها تناسب فضای آموزشی را برای تدریس به روش‌های جدید کافی ندانستند. اعضای هیات علمی بیشترین انگیزه برای استاد موفق را به ترتیب داشتن امکانات آموزشی مناسب (۷۹/۷ درصد)، احترام در سازمان (۶۸/۹ درصد)، رفاه اقتصادی (۶۷/۶ درصد)، ارتباط خوب با دانشجویان (۵۵/۴ درصد) و ارتباط مطلوب با مسئولین دانسته‌اند. نظر اساتید در رابطه با اولین تغییر در جهت ارتقاء آموزش دانشگاه در مرتبه اول افزایش انگیزه اساتید (۴۸/۶ درصد) و نیز تغییر در سیاست‌گذاری دانشگاه (۴۸/۶ درصد) و در مرتبه‌های بعدی بکارگیری روش‌های تدریس، برگزاری کارگاه‌های آموزشی و ارزشیابی اساتید بود. اساتید در رابطه با این سؤال که «چه عواملی موجب تضعیف عملکرد آموزشی اساتید می‌شود؟» در مرتبه اول اهمیت درصد عدم انگیزه اساتید (۵۴/۱) و در مرتبه دوم، امکانات آموزشی نامناسب (۳۹/۲ درصد) و در مرتبه‌های بعدی، عدم توجه به کیفیت آموزشی و سیستم آموزشی نامناسب را عنوان نمودند.

جدول ۱: توزیع فراوانی اولویت نیازهای آموزشی اساتید دانشگاه علوم پزشکی گیلان در سال ۸۶ در حیطه طراحی تدریس (از اولویت ۱ تا ۷)

عنوان	اولویت (به درصد)						
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
نوشتن طرح درس استاندارد	۳۸/۵	۱۰/۳	۱۰/۳	۱۰/۳	۷/۷	۱۲/۸	۱۰/۳
تنظیم آرایش دروس بر اساس سر فصل	۱۵	۳۲/۵	۲۲/۵	۷/۵	۱۰	۵	۷/۵
انتخاب مواد و منابع آموزشی	۵	۲۰	۱۷/۵	۲۲/۵	۱۷/۵	۱۰	۷/۵
انتخاب روش تدریس مناسب و موثر	۲۵	۱۵	۱۷/۵	۱۵	۱۷/۵	۱۰	-
تعیین تجربیات آموزشی مناسب	۷/۷	۱۲/۸	۱۵/۴	۲۳/۱	۲۳/۱	۷/۷	۱۰/۳
انتخاب ابزار کمک آموزشی	-	۷/۵	۷/۵	۵	۲۰	۴۷/۵	۱۲/۵
زمان بندی تدریس	۷/۷	۲/۶	۱۲/۸	۱۰/۳	۷/۷	۷/۷	۵۱/۳

جدول ۲: توزیع فراوانی اولویت نیازهای آموزشی اساتید دانشگاه علوم پزشکی گیلان در سال ۸۶ در حیطه برنامه‌های آموزشی و روش تدریس (از اولویت ۱ تا ۱۷)

عنوان	اولویت (به درصد)																
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷
آموزش دانشجو-محور	۲۶/۳	۵/۳	۵/۳	۵/۳	۲/۶	۱۰/۵	۲/۶	۷/۹	۲/۶	۵/۳	۲/۶	-	۱۳/۲	۲/۶	۵/۳	۲/۶	-
بحث گروهی	۸/۳	۱۶/۷	۱۱/۱	-	۱۱/۱	۵/۶	۲/۸	۵/۶	۲/۸	۸/۳	-	۵/۶	۱۱/۱	۵/۶	۲/۸	۲/۸	-
Small Group Learning	۵/۶	-	۱۶/۷	۱۱/۱	۱۳/۹	۵/۶	۵/۶	۵/۶	۲/۸	۵/۶	۸/۳	۱۱/۱	۲/۸	۲/۸	-	-	۲/۸
Evidence Based Medicine (EBM)	۲۳/۳	۶/۷	۱۰	۱۳/۳	۱۳/۳	۳/۳	۳/۳	-	۱۰	-	۳/۳	۳/۳	۶/۷	۳/۳	۳/۳	-	-
Clinical Pathology Conference (CPC)	۱۲/۹	۱۶/۱	۳/۲	۹/۷	-	۳/۲	۳/۲	-	۳/۲	۶/۵	۳/۲	۳/۲	۳/۲	۹/۷	۹/۷	۹/۷	-
Morning Report	-	۳/۴	۶/۹	-	۶/۹	۳/۴	۶/۹	۱۷/۲	۳/۴	۱۷/۲	۱۰/۳	۶/۹	۳/۴	۳/۴	۶/۹	-	۳/۴
Laboratory Teaching	-	-	-	۱۴/۸	۱۴/۸	۷/۴	۱۱/۱	۱۱/۱	۱۱/۱	۷/۴	۱۱/۱	۱۱/۱	۷/۴	۱۴/۸	۱۴/۸	۳/۷	۱۴/۸
Journal Club	۳	۶/۱	۳	۱۲/۱	۱۲/۱	۳	۲۱/۲	۳	۱۵/۲	-	۱۵/۲	۳	۳	۶/۱	-	۶/۱	۶/۱
Grand Round	۶/۹	۶/۹	۶/۹	۳/۴	۱۰/۳	۳/۴	۶/۹	۶/۹	۳/۴	۱۰/۳	۶/۹	-	۳/۴	۱۳/۸	-	-	۳/۴
پرسش و پاسخ	۵/۳	۱۳/۲	۲/۶	۱۵/۸	۲/۶	۲/۶	۲/۶	۵/۳	۵/۳	۵/۳	-	۲/۶	۱۰/۵	۵/۳	۵/۳	۷/۹	۱۰/۵
تفکر انتقادی	۱۲/۹	۲/۲	۱۶/۱	۱۲/۹	۱۲/۹	۳/۲	۳/۲	-	۹/۷	-	۶/۵	۱۲/۹	۶/۵	۳/۲	-	۳/۲	۳/۲
Lecture	۱۱/۸	۵/۹	۲/۹	۲/۹	۵/۹	-	۲/۹	۵/۹	۲/۹	۵/۹	-	۲/۹	۵/۹	۱۴/۷	۵/۹	۲/۹	۲۰/۶
Problem Based Learning (PBL)	۶/۳	۱۵/۶	۹/۴	۳/۱	۶/۳	-	۹/۴	-	۹/۴	۱۲/۵	۳/۱	۶/۳	۳/۱	۱۲/۵	-	۳/۱	-
Objective Based Learning	-	۱۹/۴	۱۶/۱	۳/۲	-	۶/۵	۳/۲	۱۹/۴	۳/۲	۶/۵	-	۳/۲	۳/۲	۳/۲	۹/۷	-	۶/۵
Role Playing	۳/۲	-	۹/۷	-	۶/۵	۳/۲	۶/۵	-	۶/۵	۳/۲	۳/۲	۳/۲	۳/۲	۹/۷	-	۱۶/۱	۳/۲
Scientific Tour	۲/۳	۱۰	۳/۳	۱۰	۶/۷	-	۱۶/۷	-	۱۳/۳	-	۳/۳	-	۳/۳	-	۳/۳	۶/۷	۱۶/۷
Bedside Teaching	-	۳/۴	-	۳/۴	۶/۹	۱۳/۸	۳/۴	۱۰/۳	۳/۴	۳/۴	-	۳/۴	۳/۴	۱۳/۸	-	۳/۴	۳/۴

جدول ۳: توزیع فراوانی اولویت نیازهای آموزشی اساتید دانشگاه علوم پزشکی گیلان در سال ۸۶ در حیطه روش‌های استاندارد ارزشیابی (از اولویت ۱ تا ۸)

اولویت (به درصد)								عنوان
۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
-	۳	۲۴/۲	۳	۶/۱	۹/۱	۱۲/۱	۴۲/۴	Objective Structured Clinical Evaluation (OSCE)
۱۵/۲	۱۲/۱	۶/۱	۱۲/۱	-	۱۵/۲	۳۳/۳	۶/۱	Evaluation Question (EQ)
۶/۱	۲۴/۲	۳	۱۸/۲	-	۳۶/۴	۶/۱	۶/۱	Simulated Patient
۱۱/۸	۸/۸	۱۱/۸	-	۳۵/۳	۱۷/۶	-	۱۴/۷	Log Book
۳۴/۳	۵/۷	۵/۷	۸/۶	۱۱/۴	۵/۷	۸/۶	۲۰	Multiple Choice Question (MCQ)
۸/۳	۲۵	۵/۶	۱۱/۱	۱۳/۹	۲/۸	۲۷/۸	۵/۶	Oral Exams
۸/۳	۲/۸	۱۶/۷	۱۳/۹	۲۲/۲	۱۳/۹	۱۱/۱	۱۱/۱	Patient Management Problem
۵/۶	۸/۳	۱۶/۷	۲۲/۲	۱۱/۱	۱۳/۹	۱۳/۹	۸/۳	Case Presentation

بحث و نتیجه گیری

فعال در کلاس‌های بزرگ و کوچک عنوان نمودند و اولویت‌های بعدی عبارت بودند از: چگونگی ایجاد انگیزه در دانشجویان (۵۴ درصد)، نحوه اجرای روش مبتنی بر حل مسئله (۵۰ درصد) (۶).

همچنین، در دانشگاه شهید صدوقی یزد در سال ۱۳۸۴ پژوهشی تحت عنوان «نیازهای آموزشی اعضای هیات علمی» توسط مظلومی انجام گرفت. در این تحقیق، برگزاری کارگاه‌های آموزشی با شیوه‌های جدید ارزشیابی، به عنوان یکی از اولویت‌های مهم مطرح شد. همچنین در این مطالعه اساتید تمایل زیادی به آشنایی با روش OSCE از خود نشان دادند (۷). تحقیقی که در دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان در سال ۱۳۸۴ توسط بخشی و همکاران انجام گرفت، نشان داد که نیاز به برگزاری کارگاه‌های طراحی سؤالات، روش تحقیق کیفی، مقاله نویسی به زبان انگلیسی و آموزش استفاده از اینترنت در اولویت اول تا پنجم قرار داشتند (۸). در تحقیقی مشابه که در دانشگاه علوم پزشکی شیراز در سال ۱۳۸۶ توسط علوی و همکاران تحت عنوان «بررسی نیازهای آموزشی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز» انجام شد، نیازهای آموزشی بر مبنای اولویت‌بندی به ترتیب: مقاله نویسی، سخنرانی پیشرفته و پژوهش در آموزش عنوان شده است (۹).

همچنین، نتایج طرح مشابهی در دانشگاه علوم پزشکی گلستان نشان داد که نیاز به برگزاری کارگاه آموزشی در ارتباط با اصول مقاله نویسی، روش تدریس، برنامه‌ریزی آموزشی و کاربرد آمار پزشکی و ارتقاء کیفیت در آموزش در اولویت اول تا پنجم واحدهای پژوهشی بوده است. همچنین

نیازسنجی با شناسایی نیازهای مهم، مبنایی برای تعیین اهداف و بستر مناسبی برای سازماندهی سایر عناصر مهم، حول نیازهای اولویت یافته فراهم می‌سازد. از نظر علمی اولین اقدام در طراحی هر برنامه آموزشی تعیین نیازهای آموزشی افراد است و شناسایی این نیازها امکان استفاده بهینه از منابع موجود را فراهم می‌کند.

نتایج این مطالعه با توجه به اولویت نیازهای اعضای هیات علمی شاغل در دانشکده‌های مختلف در ارتباط با مفاهیم و ضرورت‌های آموزش علم پزشکی نشان داد که مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه باید اولویت اهداف آموزشی خود را در راستای نیازهای اعلام شده اساتید در ارتباط با مفاهیم آموزش پزشکی از جمله OSCE، تهیه اسلایدهای کامپیوتری، استفاده آموزشی از کامپیوتر، آشنایی با چگونگی ایجاد و استفاده از پورت فولیو، آشنایی با اصول پژوهش در آموزش و کارگاه‌هایی که با ارتقاء اساتید مرتبط باشد (نظیر: نگارش مقالات به زبان انگلیسی، ارائه مقالات انگلیسی در قالب پوستر...) و همچنین، آشناسازی اعضای هیات علمی با اهداف و وظایف مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی قرار دهد.

در سال ۲۰۰۵ مطالعه‌ای در جهت تعیین نیازهای آموزشی، برنامه‌های جبرانی این نیازها، زمان بندی ترجیحی برای تشکیل کلاس‌ها، دستیابی تشکیل کلاس‌ها، چارچوب اجرای کلاس‌ها و نیز چگونگی دستیابی اعضای هیات علمی در اجرای برنامه‌های آموزشی در دانشگاه میشیگان آمریکا انجام گرفت. اکثریت واحدهای مورد پژوهش (۵۶ درصد)، مهمترین نیازهای آموزشی خود را از بعد دانشجو - محور، یادگیری

تمایل اساتید برای ایجاد چنین تحولی، می‌باید در راستای ارتقاء سطح آگاهی اساتید در ارتباط با بنیان‌های علمی آموزش در علوم پزشکی گام‌های مؤثری بر داشته شود و از سویی شرایط مناسب به لحاظ امکانات و فضاهای آموزشی، فرصت‌های آزاد برای حرکت‌های خارج از برنامه آموزشی مقرر، و نیز هدایت رویه‌های اجرایی و مدیریتی و رهبری علمی دانشگاه به سمتی باشد که باعث ارتقاء انگیزه اساتید با هدف مشترک «آموزش - پژوهش و خدمات برتر» گردد. از اینرو پیشنهاد می‌گردد:

۱- کارگاه‌های آموزشی (روش‌های تدریس، ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، طرح درس) حداقل در هر ترم تحصیلی برای اعضای هیأت علمی دانشگاه برگزار گردد تا اساتید با شیوه‌های نوین در زمینه‌های روش‌های تدریس و ارزشیابی آشنا شوند و آنها را به کار بندند.

۲- از اساتید مجرب برای تدریس در کارگاه‌ها استفاده شود.

۳- فعالیت‌های ارزشیابی اساتید در پایان هر ترم توسط گروه کارشناسی EDC مورد بررسی قرار گیرد.

۴- اساتیدی که به نحو صحیح از اصول ارزشیابی پیشرفت تحصیلی پیروی می‌نمایند، عملکردشان به عنوان امتیازی برای ارتقاء آنها محسوب شود.

۵- برگزاری کارگاه‌های آموزشی با توجه به روز، فصل و مقطع زمانی مورد نظر اساتید طراحی گردد.

در تحقیقات بعدی توصیه می‌شود که:

پس از چندین دوره برگزاری کارگاه و اعمال راهکارهای مناسب، مجدداً تحقیق مشابهی صورت گیرد و نتایج مقایسه شود.

یک تحقیق کیفی جهت بررسی ریشه‌ای ایجاد تحول در آموزش و تدریس در دانشگاه انجام گیرد.

قدردانی

پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند که از اعضای محترم هیات علمی، مسئولین محترم دانشکده‌ها و مراکز آموزشی درمانی تابعه دانشگاه، معاونت محترم آموزشی دانشگاه که در این پژوهش با ما همکاری نموده‌اند، تشکر و سپاسگزاری نمایند.

منابع

۱- فرجادی غلامعلی. در ترجمه توسعه اقتصادی در جهان سوم. تو دارد و مایکل (مؤلف). تهران: سازمان برنامه و بودجه، چاپ چهاردهم، ۱۳۸۵.

نیاز به برگزاری کارگاه پژوهش در آموزش در رده‌بندی نیازها اعلام گردیده بود (۱۰). در مطالعه‌ای مشابه در سال تحصیلی ۲۰۰۳-۲۰۰۴ در دانشگاه بوستون آمریکا، نیازهای آموزشی اساتید مورد بررسی قرار گرفت. نتایج این مطالعه نشان داد که ۸۶٪ از اساتید تمایل داشتند که در ارتباط با آموزش تعاملی اطلاعات جدید کسب کنند، ۸۴٪ از آنها متقاضی دریافت آموزش‌هایی در ارتباط با یادگیری مبتنی بر دانشجو/رزیدنت بودند و ۸۱٪ از آنها نیز، به آموختن مطالبی در ارتباط با چگونگی ارائه بازخورد مناسب به دانشجو تمایل نشان داده بودند (۱۱).

لذا به منظور هرچه پربرتر نمودن فرآیندهای یاددهی-یادگیری و استفاده هر چه بیشتر اساتید از علوم و یافته‌های علمی جدید و به روز شدن، بکارگیری آموزش مبتنی بر شواهد و استفاده از منابع آموزشی جدید، ضروری است مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی دانشگاه بر اساس نیازهای آموزشی اعضای هیات علمی اقدام به برگزاری کارگاه‌های آموزشی، کلاس‌ها و یا دوره‌های مختلف آموزشی در این حیطه‌ها نماید.

همچنین، نتایج حاکی از آن است که اساتید ۱ تا ۳ ساعت وقت خارج از حضور در دانشگاه را صرف آماده‌سازی برای تدریس می‌کنند و مناسب‌ترین زمان تشکیل کارگاه‌ها از نظر آنان روز پنجشنبه (ترجیحاً صبح)، فصل بهار و بهترین مقطع از ترم تحصیلی پایان ترم می‌باشد. خواجه میرزایی و عباسی (۱۳۸۱) در مطالعه خود از نظر زمان برگزاری کارگاه‌ها، ماه‌های فروردین و اردیبهشت و از نظر روز برگزاری کارگاه‌ها سه روز آخر هفته را بهترین زمان برای برگزاری کارگاه‌های آموزشی اعلام کرده بود. که این نتایج با تحقیق حاضر تناسب دارد (۱۰).

از نظر اساتید اولین تغییر در جهت ارتقاء وضعیت آموزش، افزایش انگیزه اساتید است و از آنجائیکه یکی از مهمترین عواملی که موجب تضعیف عملکرد آموزشی از دیدگاه آنان ذکر شده فاکتور انگیزه است. بنابر این مسئولین باید به مقوله روابط انسانی در سازمان با دیدی ژرف‌تر بنگرند و تدابیری برای افزایش انگیزه اساتید بیاندیشند.

از نظر اعضای هیات علمی بیشترین انگیزه برای رشد فردی یک استاد موفق به ترتیب اولویت: داشتن امکانات آموزشی، احترام در سازمان، رفاه اقتصادی، ارتباط خوب با دانشجویان و ارتباط مطلوب با مسئولین می‌باشد. همچنین در ارتباط با

۲- چیذری م. در ترجمه: برنامه‌ریزی برای آموزش اثر بخش. و نتلینگ تیم (مؤلف). تهران: دانشگاه تربیت مدرس. ۱۳۷۶.

۳- امین الرعایا مهین. یارمحمدیان محمدحسن، یوسفی علیرضا. نیازهای آموزشی کارشناسان آموزش دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی ۱۳۸۱؛ (۶): ۱۳-۵.

4- McClelland S A. systems approach to need assessment raining and Development 1992; 46(8): 5.

۵- ابراهیمی علی. نیازسنجی و برنامه‌ریزی درسی راهبردی نوین. انتشارات مذکور. ۱۳۷۷.

۶- فتحی واجارگاه ک. نیازسنجی و برنامه‌ریزی آموزشی و درسی (روش‌ها و فنون). چاپ اول. تهران: اداره کل تربیت معلم و آموزش نیروی انسانی. ۱۳۷۵.

7-Instructional Development Needs Assessment. Michigan State University Office of the Provost . 2005 April. inavailable for <http://www.fod.msu.edu/fod-archives/8-nds-assess-survey-4-11.pdf>

۸- مظلومی محمودآباد سیدسعید. بررسی نیازهای آموزشی اعضاء هیات علمی دانشکده بهداشت از دیدگاه اساتید، دانشجویان و کارشناسان آموزشی. گام‌های توسعه در آموزش پزشکی. ویژه‌نامه خلاصه مقالات هشتمین همایش کشوری آموزش پزشکی کرمان ۱۳۸۵: ۸۹.

۹- بخشی حمید. بررسی نیازهای آموزشی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان در سال ۱۳۸۴. گام‌های توسعه در آموزش پزشکی. ویژه‌نامه خلاصه مقالات هشتمین همایش کشوری آموزش پزشکی کرمان ۱۳۸۵: ۲۱۳.

۱۰- علوی زهرا و همکاران. بررسی نیازهای آموزشی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز در سال ۱۳۸۶. ویژه‌نامه خلاصه مقالات هشتمین همایش کشوری آموزش پزشکی یزد ۱۳۸۶: ۲۹.

۱۱- خواجه میرزایی علیرضا، عباسی عبدالله. بررسی نیازهای آموزشی اعضای هیات علمی و عوامل موثر بر آن در دانشگاه علوم پزشکی گلستان در سال ۱۳۸۱. خلاصه مقالات اولین همایش بین‌المللی اصلاحات و مدیریت تغییر در آموزش پزشکی. ششمین همایش کشوری آموزش پزشکی در تهران ۱۳۸۲: ۷۶-۷۵.

Educational Needs Assessment of Faculty Members in GUMS

Taheri M. PHD*, Asadi A.MS**, Khoshrang H.MD***

*Assistant Professor of Education, Department of Medical Education
Development Center, Guilan University of Medical Sciences

**Faculty member of Shaheed Beheshti School of Nursing and Midwifery,
Guilan University of Medical Sciences

***Assistant Professor of Anesthesia, Department of Anesthesia,
Guilan University of Medical Sciences

Abstract

Introduction: Recognition of faculty members' educational needs is the major factor to lead the educational system for determining goals and appropriate setting and organization other important factors. Scientifically, the first step for designing and educational planning is to determine individual educational needs that lead to optimize using of available sources. The goal of study was to determine educational needs of Guilan University of medical sciences' faculty members in 2007.

Methods: This study was a cross-sectional descriptive in which 74 faculty members in Guilan university of medical sciences were involved. Sampling method was random by standard questionnaire from Michigan University. The results were analyzed by SPSS software.

Findings: Results indicated that faculty members' first preferences include: % 38.5 writing standard lesson plans; %26.3 student- centered Education; %42.4 OSCE; %27 providing computerized slides and %24.3 recognition of using portfolio. They believed that the best time for presenting workshops were end of courses, in spring and on Thursday, also current facilities (%67/6), and educational spaces (%87/8) for applying new teaching methods was inappropriate.

Conclusion: Faculty members believed that participating in workshop and educational courses had important role in promoting educational abilities and quality of education in university. Fields of educational course include teaching planning, methodologies, standard evaluation methods, educational technology and general skills. It is advised that EDC consider faculty members' educational needs in designing workshops and courses.

Keywords: educational needs, faculty members, educational planning, quality improvement in education.

Corresponding Author: Taheri M.PHD , Medical Education Development Center, Guilan
University of Medical Sciences.
mtaheri@gums.ac.ir